

STENOGRAFSKE BELEŠKE

SENATA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 4

BEOGRAD, 1934 GODINE

KNJIGA I

I PRETHODNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 20 OKTOBRA 1934 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

Privremeni Pretsednik

I V A N H R I B A R

— a zatim

Pretsednik

Dr. LJUBOMIR TOMAŠIĆ

Privremeni sekretari:

Dr. DJURA KOTUR

ASIM ALIBEGOVIĆ

Prisutni su g. g. Ministri: Ministar unutrašnjih poslova **Živojin Lazić**, Ministar šuma i rudnika dr. **Milan Ulmanski**.

POČETAK U 9 ČASOVA

S A D R Ž A J:

1. Izbor privremenog pretседnika po godinama najstarijeg prisutnog senatora i izbor dva privremena sekretara,
2. Izbor Predsedništva Senata;
3. Pozdravni govor Pretседnika Senata dr. Ljubomira Tomašića.

GOVORNICI: Privremeni Pretседnik Ivan Hribar, Pretседnik Senata dr. Ljubomir Tomašić.

U 9 časova sakupili su se u sali Senata gospoda senatori, u smislu § 2 Zakona o poslovnom redu u Senatu, pa reč uzima:

Milutin Dragović: Gospodo senatori, u duhu § 2. našeg Poslovnika današnjem sastanku treba da predsedava naš najstariji drug po godinama. Pošto je g. Hribar najstariji, ja bih ga molio da zauzme predsedničko mesto. (Uzvici: Živeo!)

Privremeni pretседnik Ivan Hribar: Gospoda senatorji! Plemenitega Vladarja, čigar državniški modrosti se ima to visoko zakonodajno telo zahvaliti za svoj postanak, ni već med živimi. Predvčerašnjem smo zemeljske ostanke Njegovega Veličanstva Viteškoga Kralja Aleksandra I Zedinitelja ob splošni žalosti vse države in ob ganljivih dokazih sožalja vsega sveta v veličastni zadužbini Njegovega Veli-

kega Očeta na Oplencu položili k večnemu počitku. (Klici: Slava Mu!)

Moje srce je polno neizrekljive žalosti in nepopisne boli in kar pojmiti ne morem, da je za vedno ugasnil vabljivi pogled Njegovih živahnih oči, da ne bom imel več sreče videti plemenitih potez Njegovega milega in vedrega obraza in ne prikupljivega nasmeha Njegovih ustnic, ne čuti Njegovega zvonkega glasu in prijaznih besedi, s katerimi je vsakogar očaraval. Na Vaših obrazih, gospoda tovariši, vidim, da Vam srce in dušo prevevajo ista čustva neizmerne tuge nad nenadomestljivo izgubo ter zgražanja in gnusa nad zločinskim atentatom in podlimi propalicami, ki so ga zasnovale.

Gospodo senatori, samo čovečiji izrod sa crnom dušom i bez srca mogao je dignuti klete svoje ruke, da jednog od najplemenitijih vladara, obožavanog od svoga naroda, poštovanog od celoga sveta, koji nije ništa zla osećao, onako zverski prepadne kao što se krvožedni tigar baca na svoju bezazlenu žrtvu. I to u trenutku kada je sav bronamerni svet pratio Njegov put sa najvećim simpatijama i kada su Mu milijuni državljana naše velike i verne francuske saveznice sa radosno uzdrhtalim srcima kao milome gostu spremili najsrdačniju dobrodošlicu, pošto su znali da Njegova visoka poseta znači utvr-

denje mira među narodima, tog najvećeg dobra čovečanstva.

Gospodo senatori, kako je sada nesumnjivo utvrđeno, atentator je bio član zločinačke bande, koju pod blagozvučnom oznakom političkih emigranata sastavljaju tamni elementi. Ovi elementi postavili su sebi zadaću, da kuju veleizdajničke urote protivu vlastite domovine te spremaju atentate na vladare i odgovorne državnike sa namerom da izazovu nered, anarhiju pa čak i ratove. Pri svom nečistom poslu nažalost nalaze pomagača i potstrekača, koji im pružanjem materijalnih sredstava omogućuju opstanak i sa vidnim zadovoljstvom prate njihov zločinački zanat. Ova okolnost baš kod atentata, čijom je žrtvom postao naš veliki narodni Kralj, pada naročito u oči i baca užasno svetlo na međunarodni politički moral.

Zgražanje, gnušanje i najoštrije osuđivanje koje je ovaj zločinački podvig izazvao svuda, nadam se, da će probuditi savest sveta u tolikoj meri, da će se naći mogućnost kako bi odgovarajućim odredbama i dostatnim sankcijama za svu budućnost bio onemogućen opstanak ovakvih podmuklih organizacija, koje stalno ugrožavaju svetski mir.

Gospodo senatori, na sreću moguće je utvrditi, kako su se potstrekači i izvršioци gnjusnog marseljskog atentata temeljito prevarili u svojim računima. Desilo se upravo protivno od onoga što su oni očekivali. Pre svega plemenita krv našeg Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja, prolivena dejstvom njihovih zločinačkih ruku, postala je čudotvorna veza koja je kao nikad dosad tesno povezala sva tri naša plemena i sve državljane Kraljevine Jugoslavije u jednu neprobojnu falangu za odbranu Kralja i Otadžbine. Sem toga ovaj atentat izazvao je otpor celoga sveta, koji do sada nikada ni u čemu nije bio tako jednodušan kao u osuđivanju ovog zločina kao i u saučešću sa uciviljenom porodicom Velikog Pokojnika i u simpatijama za naš narod. U našoj tuzi i u našem neizmernom bolu ovo nam je saučešće velika uteha. Ono nam najbolje pokazuje koliko je veliko poštovanje junački, viteški i mudri naš Blagopokojni Vladar uživao u celome svetu i kakav je ugled, zahvaljujući najviše Njegovim naporima, pridobila Njegova tvorevina: naša draga i ljubljena Kraljevina Jugoslavija.

Visoki Senate, mi moramo biti naročito zahvalni za sve dokaze saučešća i simpatija velikom i plemenitom francuskom narodu, koji u vezi sa zločinačkim atentatom na našega Kralja oplakuje smrt i jednog od najvećih svojih sinova. Neka bi zajedno prolivena krv Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja i Ministra Luja Bartua utvrdila prijateljske veze i nerazdvojno povezala između sebe Francusku i Jugoslaviju. Za očuvanje svetskoga mira biće od najvećeg značaja ovaka povezanost, a ona je, prema danas objavljenom svečanom obećanju Predsednika Francuske Republike Njegove Ekselencije Gospodina Albera Lebrena našem Kralju Njegovom Veličanstvu Petru II, gotova stvarnost.

Gospodo senatori, ja osećam potrebu srca da izrazim svoju radost na besprimernim dokazima ljubavi i saučešća od strane naše savezničke braće Čehoslovaka, koji tuguju za našim Kraljem kao za vlastitim Vladarem. Nikada im to ne možemo, ne smemo a i nećemo zaboraviti.

Pored Čehoslovačke deli sa nama tugu i bol i naša saveznica Kraljevina Rumunija, čime je najizrazitije posvedočena istovetnost osećanja svih triju država Male Antante, kako u dobrim tako i u zlim danima.

Ganutljivo je za nas i to da su članice Balkanskog Pakta, Republika Grčka i Turska, dale onako vidnog izraza svoga saučešća; najganutljivije je pak da se prilikom ovog žalosnog događaja oko uciviljene Jugoslavije okuplja sav ostali svet: braća Bugari, braća Poljaci, i da pored naše ruske braće koja posle svetskog rata žive širom celog sveta, oplakuje smrt našeg dobrog Kralja i hvali njegove državničke i vladalačke vrline zvaničnim putem čak i vlada Saveza socijalističkih sovjetskih republika. Ovo je značajno osobito radi toga, jer nam je to dokaz da je slovensko srodstvo, vezano divnom sličnošću jezika, ostalo i po krvi tako živo, da svi mi Sloveni osećamo tugu i radost svakoga člana velike slovenske narodne porodice, a to je najbolja zaloga za veliku budućnost kako našu tako i naše slovenske braće.

Gospodo senatori, Viteški Kralj Aleksandar I Ujedinitelj pripisivao je Senatu, kako je to u ličnim razgovorima blagoizvoleo naglašavati, osobitu važnost. Najsvečanije je to svoje osvedočenje potvrdio Svojom voljom i naredbom o sastavu Regentstva, u kome su našla mesta tri člana Senata. Svesni smo, gospodo senatori, velike počasti koja je time učinjena Senatu sa strane Blaženopočivšeg Viteškog Kralja Ujedinitelja. Zato ćemo najlepše proslaviti uspomenu na Svog velikog Zaštitnika i Prijatelja, ako po Njegovom primeru jednodušno i združeno radimo za boljitak naroda i veličinu države i ako neizbrisivo zabeležimo u svoje duše Njegove u poslednjim trzajima izdahnute reči: »Čuvajte Jugoslaviju«!

Zato ćemo, gospodo senatori, svesni svoje dužnosti, rado saradivati sa Kraljevskom vladom u njenom nastojanju oko boljita naroda i države. Mi ćemo, kako je to naše pravo a i naša dužnost, i inicijativno pokušavati da olakšamo Kraljevskoj vladi njenu zadaću, što upravo sada u vreme opšte svetske krize koju i mi u našoj zemlji preživljujemo, ne može ostati bez korisnih posledica po naš državni život.

Pričakujemo pa tudi, da bo Kraljevska vlada imela odprte oči in ušesa za želje in potrebe vseh krajev države s pametnim ozirom na njihov kulturni in gospodarski razvoj ter da v ta namen predloži Narodnemu predstavništvu v kar najkrajšem času zakone o regulaciji denarstva in o dekoncentraciji politične uprave z razširenjem banske kompetence. Razdelitev na banovine je bila genijalna politično-upravna koncepcija našega Blagopokojnega Viteškoga Kralja Zedinitelja. Praksa je pokazala, da nad vse srečna, kajti uredba se je v kratki dobi od njene uvedbe popolnoma uživala in so banovine dokazale, da so kos svoji nalogi. Sedaj je torej le še potreba, da se ministristva iznebe vseh onih agend, o katerih so Rimljani dejali, naj »minima non curat praetor«, pa bo ostalo Osrednji vladi možnosti in časa, da se lahko obsežno in temeljito peča z resnično državnimi vprašanji. To kar nas je tako tesno spojilo ob zadnjem žalostno-pretresljivem dogodku, naj bo pa za Kraljevsko vlado tudi opomin, da pospeši predložitev onih zakonov, ki so za popolno unifikacijo državne zakonodaje še potrebni.

Zedinjeni po Blagopokojnem Viteškem Kralju v nedeljivo Kraljevino Jugoslavijo prizadevajmo si napraviti iz nje državno zgradbo, ki bo vsemu svetu kazala našo popolno edinost: v zakonodaji, v čustvih in v ciljih.

Tako se bomo potem kot složni bratje zbirali v ljubezni in vdanosti okoli gospode Kraljevskih Namestnikov z Njegovim Visočanstvom Knezom Pavlom Karađorđevićem na čelu, ž njimi vred pa okoli prestola našega mladega Kralja, Njegovega Veličanstva Kralja Petra II., po čegar žilah se pretaka kri viteškega Njegovega Očeta. (Aplauz i jednodušni uzvici: Živeo Kralj!)

Sada, gospodo senatori, imamo da izaberemo Pretsedništvo Senata. Ja bih vam predložio da taj izbor izvršimo jednovremeno i to posebnim listićima, kao što smo radili i prošli put.

Vi ste, gospodo, dobili listiće, pa možete zapisati na njima imena kandidata za koje hoćete da glasate. Da li se slaže Senat sa ovim mojim predlogom da se na taj način postupi? (Prima se). Pošto nema prigovora, objavljujem da je Senat sa ovim mojim predlogom sporazuman.

Pre nego što bismo pristupili ovome izboru, čast mi je predložiti Senatu da izabere za privremene sekretare g. g. dr. Đuru Kotura i Asima Alibegovića. Prima li Senat ovaj moj predlog? (Prima). Pošto Senat prima, molim izabranu g. g. sekretare da izvole zauzeti svoja mesta.

Sada molim privremenog sekretara g. Kotura da izvoli kockom izvući za svaku kutiju po trojicu skrutatora, koji će izvršiti prebrojavanje glasova palih za pojedine kandidate.

Pri tome upozoravam da je prva kutija s desne strane za izbor Pretsednika, druga kutija za izbor Potpretsednika a treća kutija na levoj strani za izbor sekretara.

Privremeni sekretar dr. Đura Kotur izvlačeći kockom listiće čita imena izabranih skrutatora i to za izbor Pretsednika: g. g. dr. Nemeć Josip, Vidaković Antun i Popović Toma. (Čuju se glasovi: Nije tu.) Onda dolazi g. Simonović Milan.

Pretsedavajući Ivan Hribar: Molim gospodu izabrane skrutatore da dođu kod svoje kutije.

Sada molim g. sekretara da izvuče kockom imena skrutatora za drugu kutiju.

Privremeni sekretar dr. Đura Kotur izvlačeći kockom listiće čita imena zapisana na njima za izbor Potpretsednika: g. g. Teslić Petar, Janković Stjepan i Šuperina dr. Benjamin.

Pretsedavajući Ivan Hribar: Jesu li gospoda sva ovde? (Jesu). Ako su izabrani skrutatori svi ovde, onda ih molim da zauzmu svoja mesta kod druge kutije.

Sada treba izvući imena skrutatora za treću kutiju.

Privremeni sekretar dr. Đura Kotur izvlačeći kockom listiće čita imena izabranih skrutatora za izbor sekretara: g. g. Arnautović Šerif, Živanović Jeremija, Cvetković Jordan.

Pretsedavajući Ivan Hribar: Molim gospodu da zauzmu mesta kod treće kutije na levoj strani.

Dakle još jedanput: srednja kutija je za izbor Potpretsednika, prva kutija na desnoj strani za izbor Pretsednika, a treća kutija na levoj strani za izbor sekretara.

Sada molim g. sekretara Kotura da proziva gospodu senatore radi glasanja, a gospodu senatore

molim da po prozivci prilaze stolu i spuštaju glasačke listiće u određene kutije. Gospoda senatori će u svaku kutiju spuštati po jedan glasački listić, i to u prvu kutiju na desnoj strani za Pretsednika, u srednju za Potpretsednika, a u levu za sekretare.

Gospodina sekretara molim da proziva polaganom, da se ne bi napravila gužva kod predavanja listića.

Privremeni sekretar dr. Đura Kotur vrši proziv g. g. senatora.

(Nastaje tajno glasanje listićima).

Posle glasanja

Privremeni Pretsednik Ivan Hribar: Glasanje je završeno. Molim gospodu skrutatore da izvrše prebrojavanje glasova.

Posle prebrojavanja

Privremeni Pretsednik Ivan Hribar: Gospodo senatori, čast mi je saopštiti Vam da su gospoda skrutatori završili svoj posao i da je rezultat izbora ovaj: Za izbor pretsednika Senata bilo je predano 70 listića. Od toga broja dobio je g. dr. Ljubomir Tomašić 60 glasova (Aplauz i uzvici: Živeo!), g. Stjepan Janković 6, a 4 listića bila su prazna. Prema tome, za Pretsednika Senata izabran je g. dr. Ljubomir Tomašić. (Aplauz).

Za izbor potpretsednika bilo je predano 70 listića. Od toga broja dobio je g. dr. Uroš Krulj 57 glasova, g. dr. Miroslav Ploj 58, a praznih listića bilo je 12. Prema tome, za potpretsednike Senata su izabrani g. g. dr. Uroš Krulj i dr. Miroslav Ploj. (Uzvici: Živeli!).

Za izbor sekretara predano je bilo 69 listića. Od toga broja dobio je g. dr. Đura Kotur 58, g. Milutin Dragović 58 i g. Asim Alibegović isto tako 58. Praznih listića bilo je 11. Prema tome za sekretare Senata izabrani su g. g. dr. Đura Kotur, Milutin Dragović i Asim Alibegović (Uzvici: Živeli!).

Time je moja zadaća završena i, čestitajući izabranom Pretsedniku g. dr. Ljubomiru Tomašiću i ostaloj gospodi članovima Pretsedništva, molim ih da izvole zauzeti svoja mesta. (Gospoda članovi Pretsedništva zauzimaju svoja mesta, pozdravljeni aplauzom i uzvicima: Živeli!).

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić:

U ime svoje kao i u ime celog Pretsedništva zahvaljujem na ponovnom iskazu poverenja. U vršenju svoje dužnosti mi ćemo se držati smernica iznesenih u prošlogodišnjem mojem nastupnom govoru, koje je smernice Senat već tada u celosti primio.

Osim toga na nama je obaveza iz poslednje zapovesti neumrlog Viteškog Kralja Ujedinitelja »Čuvajte Jugoslaviju«. (Sva g. g. senatori ustaju i složno uzvikuju: Slava Mu!) — i Senat će nastojati da u vršenju te poslednje zapovesti, složno sa celim našim narodom, bude među prvima.

Živeo Njegovo Veličanstvo Kralj Petar II. (Sva g. g. senatori ustaju i kliču: Živeo!)

Prema Poslovniku saopštiću Kraljevskoj vladi akt o našem konstituisanju, a kad dobijem od Pretsednika vlade obavest o danu otvaranja sednica, sazvaću narednu sednicu.

Ovaj današnji sastanak time zaključujem. (Uzvici: Živeo Pretsednik!)

Sednica je zaključena u 10 časova.

